

HANDLEDNING

Filmtitel: Siv sover vilse

Regi: Catti Edfeldt & Lenna Hanno Clyne

Rekommenderas för åldrarna 6-9 år

Introduktion

Bok och film är två olika medier eller uttrycksätt, var och en med sitt eget språk. När en bok filmatiseras måste berättelsen anpassas till filmmediet – detta kallas adaptation. I många fall innebär adaptationen att berättelsen förändras lite. Ibland måste delar av den tas bort eller tonas ned för att filmen inte ska bli för lång, ibland måste scener läggas till eller göras om för att bättre passa det filmiska uttrycket. Just därför är det så tacksamt att arbeta med både boken och filmen – vi får förståelse dels för att en berättelse kan ta form på olika sätt, dels för hur de olika medieformerna skriven text respektive film fungerar och förhåller sig till varandra. I dagens multimediala samhälle, där vi möter utsagor och hämtar information från en rad olika medietyper, är denna kunskap ovärderlig att ha; det är helt enkelt viktigt att kunna tolka såväl text som rörliga bilder och förstå hur budskap kommuniceras på olika sätt i de olika medierna.

När du som lärare arbetar med både bok och film kan du välja att läsa boken först och se filmen sedan, eller tvärtom. Det går också bra att arbeta fördjupat med delar av boken respektive filmen parallellt, till exempel för att jämföra hur en viss scen eller händelse i berättelsen uttrycks i bok respektive film. Tillsammans med eleverna kan du då upptäcka och analysera hur litteraturen och filmen använder sig av olika medel för att kommunicera och gestalta såväl skeenden som känslor och stämningar.

Berättelsen

Siv sover vilse är en bilderbok av konstnären och författaren Pija Lindenbaum och kom ut 2009. Lindenbaum skriver egensinniga barnböcker med ett rikt och färgstarkt bildspråk, och inte sällan handlar böckerna om barn som på olika sätt faller utanför normen – karaktärer som utmanar en del av våra förgivettagna idéer om hur barn är och hur barn fungerar. Boken har filmatiserats av Catti Edfeldt och Lena Hanno Clyne. I Siv sover vilse får vi möta Siv som kan uppfattas som en lite blyg och försiktig tjej som inte tar för givet att ha en bästis, som är nervös för att sova över och som övar sig på att säga ifrån.

Siv ska sova över hemma hos sin nya bästis Cerisia. Så fort pappa har lämnat Siv upptäcker hon att allt hos Cerisia är stort och främmande; lukterna är annorlunda, familjen är stor och stökig och Cerisia är på hemmaplan och tar därför kommandot. Till middag bjuds det på mat som Siv aldrig hört talas om och när det är dags att sova lurar Cerisia Siv att hon har ont i knäna och inte kan sova på golvet. Under natten vaknar Siv och kan inte hitta Cerisia. Hon måste ge sig ut på jakt efter vännen i den stora främmande lägenheten – alldeles ensam. I natten förvandlas Cerisias husdjur och familj till märkliga varelser. Till slut hittar Siv sin vän och de lägger sig för att sova i en koja de fixar under diskbänken.

Bok och film

Pija Lindenbaum skriver sparsmakat och öppet för tolkning, men helt och hållet ur Sivs perspektiv. Hennes bildspråk är rikt, färgstarkt och säreget. Detta har man tagit vara på i filmen – miljöerna är fulla av färger och detaljer, och filmade på ett sätt så att tittaren kan både känna den skrämmande och lockande stämning som Siv möter hemma hos Cerisia. Nyanser, visuella uttryck och stämningar i filmbilderna fångar upp dem från boken, men adderar variation, detaljrikedom och en smula virvlande rörelse i Sivs nattliga jakt på Cerisia.

Förslag på övningar:

- Läs boken tillsammans högt i klassen eller låt eleverna läsa själva. Låt eleverna måla en bild av något de minns från boken – det behöver inte vara en version av en bild från själva boken.
- Se filmen tillsammans. Prata sedan i helklass om vad som var roligast, mest spännande etc. Uppmuntra eleverna att uttrycka sig fritt och självständigt.
- Låt varje elev måla en bild av sitt eget rum och visa upp i klassen. Låt eleverna berätta om sina rum. Delar de rum med ett syskon? Vilka färger finns det i rummet? Vilka saker har de själva valt i rummet? Vad önskar de att de skulle ha där?
- Låt eleverna berätta hur det ser ut hemma hos dem. Färger, möbler, hur många de är i familjen, om de har husdjur o s v.
- Sivs pappa är samisk. Vad är det för något? Ta tillsammans reda på mer om samer och deras historia och kultur.
- Cerisias pappa är från Holland/Nederländerna. Vart ligger det? Ta reda på mer om landet.

Det filmiska språket

En bok berättas med skrivna ord och i vissa fall med kompletterande bilder. I en film berättas historien visuellt med rörliga bilder och med talade ord samt musik och andra ljud. Det visuella berättandet sker på flera plan; i kamerarörelser, klipp och bildutsnitt, genom ljussättning och även genom miljöer (scenografi) och karaktärernas kläder och sminkning (kostym och mask). För en djupare förståelse för dessa element, och hur filmade och skrivna berättelser skiljer sig åt, kan du gärna ta hjälp av den separata "Läs en film"-handledningen.

I en bok beskrivs de olika miljöerna med ord, och/eller illustreras med bilder. I en film avlöser bilderna varandra och ljud och miljöer behöver inte beskrivas i ord.

Förslag på övningar:

- Prata i helklass om miljöerna i bok respektive film. Fanns det något i filmen som inte fanns i boken och tvärtom? Detaljer, möbler, färger? Gav filmen och boken olika känslor? Varför då?
- Vilka ljud hördes i filmen? Hur påverkade det eleverna i känslan? Fanns det musik eller var det tyst? Var det några ljud som var läskiga, roliga o s v? Prata om ljud i allmänhet – vilka ljud tycker eleverna är läskiga/lugnande/spännande/behagliga?
- Låt varje elev välja en låt eller ett musikstycke som de gillar. Spela sedan upp en bit av låtarna för hela klassen och låt eleven berätta om hur musiken får dem att känna sig, vad de tycker är speciellt bra med den, hur de upptäckte den och i vilka situationer de lyssnar på den.

Adaptionsanalys – att jämföra bok och film

En bok berättas med skrivna ord och i vissa fall Bok och film är två väldigt olika uttryckssätt – även om de båda (oftast) speglar ett händelseförlopp och gestaltar människor eller andra varelser, så gör de det på olika sätt. Där boken enbart använder sig av språket har filmen istället möjlighet att påverka tittaren genom att stimulera flera sinnen. Både syn och hörsel spelar in vid upplevelsen. I en bok å andra sidan får tankekräften och associationsförmågan hos läsaren större utrymme, eftersom språket fungerar som en grund för skapandet av inre bilder och fantasins frigörande.

I en bilderbok sker dock inte all kommunikation mellan berättelse och läsare enbart genom bokstäver och ord – här finns det bilder som åskådliggör, kompletterar och ibland motsäger den information som förmedlas via språket.

Förslag på övningar:

- Är Siv annorlunda i boken jämfört med i filmen? Hur skulle eleverna beskriva henne? Är hon glad, blyg, modig? Låt varje elev jobba enskilt och skriva ned en sak som de skulle vilja bli bättre på och tre saker som de är bra på/goda egenskaper de har.
- Är Cerisia annorlunda i boken jämfört med i filmen? Hur då? Är hon en bra kompis? Finns det några andra figurer som kanske är annorlunda i filmen och i boken? Vilka då och på vilket sätt är de annorlunda?
- Förslag på övningar:
- Diskutera på vilket sätt bildspråket i filmen skiljer sig från det i boken. Hur är de olika? Vad finns det i filmen som inte finns i boken? Stämmer färgskalorna överens? Är det någon som verkar läskigare i boken än i filmen, eller tvärtom? Varför då? Bläddra gärna i boken och/eller pausa någonstans i filmen och prata om bilder och hur de är olika.
- Finns det några personer eller andra karaktärer som skiljer sig åt mellan bok och film? På vilket sätt? Är det någon/några som får mer eller mindre utrymme i boken respektive filmen?
- I boken är det Siv som berättar. Den har ett jag-perspektiv. Är det Siv som berättar i filmen? Hur ser vi det i så fall? Hur är Siv filmad i förhållande till omgivningen, och i förhållande till Cerisia och de andra personerna? Låt eleverna experimentera i grupper med perspektiv och bildvinklar om ni har tillgång till iPad/kamera att filma med!

Andra teman och ämnen att arbeta med

Ett tydligt tema i berättelsen är vänskap. Tidigt i såväl bok som film får vi reda på att Siv har fått en ny – eller kanske sin första – bästis. Vad detta innebär kan vara värdefullt att verbalisera. Att prata med barn om vänskap och maktbalans i relationer är viktigt. Genom att reflektera över värderingar, normer, rättvisa och andras perspektiv utvecklas empatiförmågan och det blir lättare att lära sig formulera sina egna gränser gentemot andra.

Ett annat tema i berättelsen är rädsla. Medan Cerisia är framåt och självsäker är Siv mer försiktig och tycker att det är lite nervöst att sova över hos någon annan för första gången. Mot berättelsens slut har hon övervunnit några rädslor – och har stärkt sin förmåga att hantera dem och att säga ifrån.

Förslag på övningar:

- Prata i helklass om hur en bra kompis är. Ni kan också jobba med påståenden – läraren säger något, t ex "en bra kompis ljugar aldrig" och så får alla som håller med gå till ett hörn i rummet och de som inte håller med går till ett annat.
- Låt eleverna i grupper om 3-4 hitta på en situation där två kompisar blir osams/tycker olika/en är dum mot en annan, och hur en eller två andra personer kommer in och löser situationen så att alla blir vänner.

Tips för vidare fördjupning

Böcker för barn:

Lindebaum, Pija, *Gittan och gråvargarna*, 2001, Rabén och Sjögren.

Zendak, Maurice, *Till vildingarnas land*, 1963, Bonnier Carlsen.

Stark, Ulf, *Jaguaren*, 1987, Bonnier Carlsen.

Pohl, Peter, *Malins kung Gurra*, 1991, Rabén och Sjögren
(lämplig som högläsning).

Gripe, Maria, *Hugo och Josefin*, 1962, Bonnier Carlsen
(lämplig som högläsning i lägra åldrar).

Böcker för lärare:

Tamm, Maare, *Barn och rädsla*, 2003, Studentlitteratur

Janson Malena (red.), *Introduktion till filmpedagogik*, 2014, Gleerups

Produktionsuppgifter

Regi: Catti Edfeldt & Lenna Hanno Clyne

Producent: Petter Lindblad

Manus: Lena Hanno Clyne & Thobies Hoffmen

Foto: Gabriel Mkrtchian

Sverige/Nederländerna, 2016

Medverkande:

Astrid Lövgren – Siv

Lilly Brown – Cerisia

Henrik Gustafsson – Sivs pappa

Sofia Ledarp – Cerisias mamma

Länkar:

detkänsligabarnet.se/tag/prata-med-barn/

En barnpsykolog bloggar om varför det är viktigt att ta upp olika ämnen med barn, och hur man gör det

friends.se/vad-vi-gor/radgivning/ovningar/

Organisationen Friends sida för rådgivning och övningar i vänskap, likabehandling och gemensamma värderingar

